

Egressy Zoltán darabja felszínességre csábít, de a színészek és a rendező hősiesen ellenállnak

A három sporttárs kicsinyes szenvedelmei csak azért tudnak mégis érvényesen megszólalni, mert három remek színész nem enged a kísértésnek, és nem aknázza ki a szöveg legprimitívebb csábításait. Egressy Zoltán darabja felszínességre csábít, de a színészek és a rendező hősiesen ellenállnak

A három sporttárs kicsinyes szenvedelmei csak azért tudnak mégis érvényesen megszólalni, mert három remek színész nem enged a kísértésnek, és nem aknázza ki a szöveg legprimitívebb csábításait.

Rosszkedvű, elégedetlen, boldogtalan emberek szorulnak a játékvezetői öltözőbe. Egressy minden kliséet bevet, amit a férfilét közhelyei és a sportmitológia kínálnak. A férfi vagy hőzöngőn gyáva bunkó, vagy alkoholista elvetélt költő, vagy önző bálgúnár, végeredményben viszont mindig kiderül, hogy egy nagy gyerek. A viszonyokat természetesen a karriervágy és a nő szabályozza, irigykedve kitolnak egymással a „melóért” és a nő bizony közös, „mindenkinek megvolt”. Tehetségtelenek, élehetetlenek mind, a nő pedig előbb-utóbb továbbáll, otthagy az bárkit. A lepusztultság, a hétköznapi nyomorultság persze érzékeny, esendő helyzeteket eredményezhet, csak Egressy Zoltán darabja soha nem mer az eredetiség veszélyes vizeire evezni, megelégszik az ócska humorral, és a sokszor látott frázisokkal. A sportról is kiderül, ami mindig, a sporttársak bundáznak, csálnak, bezárkóznak a szurkolók elől, és távoli, talán sosemvolt csodás meccsekkel traktálják egymást, már csak megússzák a focit, az életet.

Lassú, komótos előadásnak indul a Gágyor-féle Sóska, sültkrumpli. Szappan, az I. partjelző (Benkő Géza) mormogva matat a színpadon, hosszadalmasan vacakol táskával, kávéval, cipővel, kekeckedik, kommentál, magában beszél, de sok a csend is, és a látszólagos hányavetiség. Művész, a II. partjelző (Olasz István) szintén civil, ő viszont gubbaszt, állapota statikus, az örök másnaposságban dideregve húzza meg magát, bambul. Lacikám, a Bíró (Gál Tamás) pedig örökké játszik, pózokból építette föl önmagát, állandóan figyeli hangsúlyait, gesztusait, mi áll jól, mi mire használható, már ösztöneiben őszintétlen. Mindhárman felesleges önmaguknak, elcseszett életüknek foglyai. Mindhárman hazudnak maguknak, mindennapi kenyerük az önáltatás.

Olasz István egy állapotból kell hogy hitelesítse szerelmi bánattól szenvedő, bumfordin fűzfapoéta figuráját. Gyűrőtsége, nyavalygásai, lecsúszottsága soha nem lesz csak külsőséggé. Persze mivel enynyire testtartásba, csak a jelenlét plasztikusságába sűríthető a szerep, egy idő után szinte elkerülhetetlen az egyhangúság. Olasz mindig inkább visszavonul, mikor lehetősége nyílna magánszámmá erősíteni a részeg szerepét. Elesettsége soha nem show-elem, megmerítkezik a fizikai állapot diktátumában, de minden nyomorultsága mellett kitűnő érzékkel tartja meg Művész méltóságát. Egyrészt a legkönnyebb dolga van, hiszen kevés színből kell kikevernie partjelzőjét, másrészt a legnehezebb, hiszen szinte végig a passzivitás mögül kell egy egész történetet elővillantania.

Benkő Géza szerepe talán a legösszetettebb a darab szerint is, ő nem riad vissza az aljasságtól, a szemétségtől sem, valóban ellenszenves dolgokat művel, mégis a szöveg s az előadás is úgy van hangszerelve, hogy meg kell maradjon szerethető, esendő figurának. Nem is sikerül teljesen szervesítenie Benkőnek a háta mögött hőzöngő kemény legényt és a sunyin bólogató, törleszkedő gyávat. Mindhárom figurára érvényes, hogy maga a darab aprópénzre váltja tragédiájukat, bohózzá súlytalanítja létüket. Gágyor Péter tudja, szöveg szinten nincs több ebben a darabban, felvillannak csak a lecsúszott egzisztenciák, de papírizuk, kabarészaguk eltüntethetetlen, létük könnyűsége kiküszöbölhetetlen, éppen ezért a színészekre

bíz mindent, az ő bölcsességük és érzékenységük csempészi a klisék réseibe az életszagot. Olasz és Benkő is a civil eszközökkel operálnak, természetesen érződik az átgondoltság, a szerkesztés. S Olasznál csak a versfaragó zárlatnál bicsaklik meg a keresetlenség, eleve a harmadik felvonás harsány, üres humora nem kedvez az addig fölépített hangulati finomságoknak. Benkő pedig, mivel nagyon nehéz feladat a nevetséges és a vicces közötti határt megtalálni, mivel neki kell a legkényszerűbben húst és vért tapasztgatnia szerepének csontvázára, mivel nála a bonyolult feszültségekkel terhes helyzetek átkötései nincsenek megírva, még a legbizonytalanabb, a leginkább jelenetről jelenetre létezőbb. Nehezíti a helyzetet, hogy az alkotók is a nevettetést választják a darab előrehaladtával, és céljuk a poénok legteljesebb kihasználása, nem élnek vissza velük, de nem is mondanak le róluk. Érthető, s nincs is szó ízlésficamról. A végén Benkő is megkapja álszociografikus, lélektant színpadra sóhajtó monológját, az elvált családapá sirámain, ami magyarázatot kellene hogy adjon minden alantasságára. Olasz esetében a szerelmi bánat, Benkőnél pedig a lelki és egzisztenciális kisemmizettség a nagy általános mozgatórugó, a háttér.

Gál Tamás technikásabb eszközöket használ, ő stilizálja figuráját, hiszen pózokból él Bírója. Gál hangszíneket, hangsúlyokat, beállításokat, grimaszokat desztillált műhelyében Lacikámhoz. Nála koreográfia minden, tudatos hatásvadászat, s annál szebbek a kétségek, őszinteségek ritka pillanatai. Gál jó érzéssel ellenpontoszza a partjelzők civilebb, „tévészékesabb” jelenlétét, nagystílusúbb senki, tudatosabb szerencsétlen, rafináltabban boldogtalan. Remekül ritmizálja megszólalásait, feszesen, egy másodperc lazítás nélkül teremti meg egyáltalán nem öncélú „one man show”-ját. Annál fájdalmasabb, hogy a három alapállás egymás mellett létezik, a magatartásformákból teremtett alakok nem feszülnek valóban egymásnak, konfliktusaik mindig visszatérnek a kedélyes diáktrefák medrébe. Rejtély marad a végkifejlet, valami olyasmit sugall, hogy ezeknek az életeknek már nincs tétje, nincs itt katarzis és megrendülés. De a kiégettség hátborzongató is lehet. Gágyor és a társulat tehát szórakoztatás és életbölcsesség között lavíroz, tisztelettel komolyan veszi a szöveget, és okosan adagolja a magánvéleményét, nem riad vissza az olcsó gegektől sem, és nem hajszolja a nem létező mélységeket. Legfőképpen három sokáig fürkészhető tekintet marad meg a nézőben, Művész megtört fényű, naivan szelíd, Szappan riadtan cikázó, bizalmatlan, Lacikám fölényesen derűs tekintete, s egy csipet bölcsesség.

FORGÁCS MIKLÓS